

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Хувь хүний орлогын албан татварын
тухай хуульд өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн төслийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4.1-д заасны дагуу нийтийн өргөдлийн цахим системд иргэн Рэгзэнгийн Шинэгэрэлийн 2025 оны 03 дугаар сарын 20-ны өдөр байршуулсан РН-202503-75391 дугаартай Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 6.3-т заасан орлогод ногддог албан татварын хэмжээг 1% болгож бууруулах өргөдөл 2025 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдөр 100,187 иргэний санал авсан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 3-т “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, идэвхтэй бүтээлч гэр бүлийг төлөвшүүлэн, хэрэгцээндээ нийцсэн байр сууц бүхий, хөрөнгө оруулалтын таатай орчин, нөхцөлд өрсөлдөхүйц бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэн өрх, гэр бүл, өөрийгөө тэтгэн амьдрах боломжтой, сэтгэл хангалуун амьдрах нөхцөлөөр тэтгэгдсэн дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ”, Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно” гэж тус тус заасан.

Мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн Газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.1.2.7-д “Монгол хүний хөдөлмөрийн бүтээмж, цалин хөлсийг жил бүр нэмэгдүүлнэ”, 2.1.2.10-д “Тогтвортой ажлын байрыг шинээр бий болгосон жижиг, дунд бизнес эрхлэгч, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг татвар, эдийн засгийн бодлогоор дэмжинэ”, 2.1.3.11-д “Орлого багатай иргэдийн нэмэлт орлогын эх үүсвэрээс авах татварыг бодлогоор бууруулна”, 3.2.1.4-д “Бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах бодлого баримтална” гэж тус тус заан, хэрэгжүүлж байна.

Татварын хувьд Монгол Улс өнөөдрийг хүртэл төсвийн зарлагыг санхүүжүүлэх бодлого хэрэгжүүлж ирсэн. Сүүлийн жилүүдэд төсвийн зарлагыг санхүүжүүлэх зорилгоор төсвийн орлогыг өндрөөр төсөөлдгөөс иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд ирэх дарамт улам нэмэгдэж байна.

2015 онд 6 их наяд орчим байсан улсын төсвийн орлого 2025 онд 33.5 их наядар батлагдаж, энэ хугацаанд 5.58 дахин өсөхөөр байна. Гэтэл 2015 онд 680.7 мянган төгрөг байсан голч цалин 2025 оны эхээр 2,229.4 мянган төгрөгт хүрч 3.27 дахин өссөн байна.

2024 оноос нийслэл хотын албан татвар 100%, цахилгаан эрчим хүчний үнэ 30% буюу түүнээс дээш, 2025 оноос автотээврийн хэрэгслийн албан татвар 200%, нийслэлийн автозам ашигласны төлбөр 400%, автотээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлын төлбөр 100% тус тус нэмэгдсэн. 2026 оноос дулаан болон усны нэмэгдсэн үнэ тариф үйлчилж эхлэнэ.

Үндэсний Статистикийн Хорооны 2025 оны 03 дугаар сарын 17-ны өдөр нийтэлсэн ААНБ-ын ажиллагчдын сарын дундаж цалингийн судалгаагаар 2024 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар НДШ төлсөн 787.4 мянган ажиллагчдын 50 хувь нь голч цалин болох 2 сая 229 мянган төгрөгөөс бага цалинтай байна.

Үндэсний Статистикийн Хороо Дэлхийн банктай хамтран 2024 оны 2 дугаар сард Монгол Улсын Ядуурлын түвшний үзүүлэлтүүдийг 2022 оны байдлаар танилцуулсан. 2022 он ядуурлын шугамын шинэ суурь он болсон. Ядуурлын шугам буюу нэг хүний нэг сарын хэрэглээ 2022 онд 418,045 төгрөг гэж тогтоогдсон. Насанд хүрсэн нэг хүнд ногдох хэрэглээний зардал нь ядуурлын шугамаас доогуур бол тухайн хүнийг ядуу гэж тодорхойлдог. 2022 оны байдлаар ядуурлын түвшин 27.1 хувьтай байгаа бөгөөд нийт 913.7 мянган хүн ядуу амьдарч байна. Ядуурлын шугамыг 15%-аар өсгөхөд хүн амын 10.3% буюу 346.8 мянган хүн ядууралд өртөхөд бэлэн байна.

Татварын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сангийн 2025 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдрийн мэдээллээр 973,145 иргэн 1,981.4 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг цалингийн орлогоос, 96,532 иргэн 21.4 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг шууд бус орлогоос, 115,809 иргэн 79.9 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг үйл ажиллагааны орлогоос, 2,111,252 иргэн 341.6 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг хөрөнгийн орлогоос, 4,822 иргэн 23.0 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг хөрөнгө борлуулсан, шилжүүлсний орлогоос, 45,702 иргэн 2.6 тэрбум төгрөгийн татварын орлогыг бусад орлогоос тус тус 2024 онд улсын болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байна. Хувь хүний орлогын албан татварын орлогын 2024 оны дүнд цалингийн татвар 80.88 хувь, хөрөнгийн орлогын татвар 13.94 хувь, үйл ажиллагааны орлого 3.26 хувь, хөрөнгө борлуулсан, шилжүүлсэн орлого 0.93 хувь, шууд бус орлого 0.87 хувь, бусад орлого 0.1 хувь тус тус эзэлж байна.

Нийтийн өргөдлийн цахим системд иргэн Рэгзэнгийн Шинэгэрэлийн байршуулсан РН-202503-75391 дугаартай өргөдлийг дэмжиж саналаа өгсөн 100,187 иргэдийн 85 хувь нь 18-40 насны, 62 хувь нь Улаанбаатар хотын иргэд, 58 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Эдгээр үндэслэл, шаардлагыг харгалзан үзэж, холбогдох хуулийн төслийг боловсрууллаа. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын иргэн татвар төлөгчийн цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлого, хөрөнгийн орлого, хөрөнгө борлуулсан болон шилжүүлсний орлого, үйл ажиллагааны орлого, шууд бус орлого болон иргэний бусад орлогод албан татвар ногдуулах хувь, хэмжээг бууруулах зорилготой.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасныг баримтлан хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулсан бөгөөд хуулийн төсөл 5 зүйлтэй.

Нэгдүгээр зүйлд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан Монгол улсын иргэний төлөх албан татварын хувь хэмжээтэй холбоотой өөрчлөлтийг тусгасан.

Хоёрдугаар зүйлд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан албан татварын хувь хэмжээг өөрчилж нэгтгэн

найруулсантай холбоотойгоор уг хуулийн зарим зүйлийн хэсэг, заалтуудад дурдагдсан эшлэлийг нийцүүлэн өөрчилсөн.

Гуравдугаар зүйлд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан албан татварын хувь хэмжээг өөрчилж нэгтгэн найруулсантай холбоотойгоор уг хуулийн зарим зүйлийн хэсэг, заалтуудад дурдагдсан эшлэлийг хасч өөрчилсөн.

Дөрөвдүгээр зүйлд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан албан татварын хувь хэмжээг өөрчилж нэгтгэн найруулсантай холбоотойгоор уг хуулийн зарим зүйлийн хэсэг, заалтыг хүчингүй болгож өөрчилсөн.

Тавдугаар зүйлд хуулийн дагаж мөрдөх хугацааг 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэхээр заасан болно.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэдийн бодит орлого нэмэгдэж, сүүдрийн эдийн засаг хумигдаж, иргэд залуучуудын хөдөлмөрийн идэвх сэргэж, ажилчдын цалин хөлс өсөх боломж нээгдэж, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтад эерэг нөлөө үзүүлж, татвар төлөгчдийн хүрээ, бааз тэлж, иргэдийн хувиараа бизнес эрхлэх сонирхол дээшилж, хөрөнгийн зах зээлд оролцох идэвх, оролцоо сайжирна.

Энэ хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн ба бусад хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсэхгүй.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Хувь хүний орлогын албан татварын
тухай хуульд өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн төслийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4.1-д заасны дагуу нийтийн өргөдлийн цахим системд иргэн Рэгзэнгийн Шинэгэрэлийн 2025 оны 03 дугаар сарын 20-ны өдөр байршуулсан РН-202503-75391 дугаартай Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 6.3-д заасан орлогод ногддог албан татварын хэмжээг 1% болгож бууруулах өргөдөл 2025 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдөр 100,187 иргэний санал авсан. Эдгээр иргэдийн 85 хувь нь 18-40 насны, 62 хувь нь Улаанбаатар хотын иргэд, 58 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Монгол Улс өнөөдрийг хүртэл төсвийн зарлагыг санхүүжүүлэх татварын бодлого хэрэгжүүлж ирсэн нь төсвийн орлогыг хэт өндрөөр төлөвлөхөд хүргэж, энэ нь иргэд, аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд ихээхэн дарамт болж байна.

2024 оноос нийслэл хотын албан татвар 100%, цахилгаан эрчим хүчний үнэ 30% буюу түүнээс дээш, 2025 оноос автотээврийн хэрэгслийн албан татвар 200%, нийслэлийн автозам ашигласны төлбөр 400%, автотээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлын төлбөр 100% тус тус нэмэгдсэн. Дулаан болон усны нэмэгдсэн үнэ тариф 2026 оноос үйлчилж эхлэнэ.

Үндэсний Статистикийн Хорооны судалгаагаар 2024 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн 787.4 мянган ажиллагчдын 50 хувь нь голч цалин болох 2 сая 229 мянган төгрөгөөс бага цалинтай, мөн Монгол Улсын Ядуурлын түвшний үзүүлэлтээр 2022 оны байдлаар ядуурлын түвшин 27.1 хувьтай байгаа бөгөөд нийт 913.7 мянган хүн ядуу амьдарч байна. Ядуурлын шугамыг 15%-аар өсгөхөд хүн амын 10.3% буюу 346.8 мянган хүн ядууралд өртөхөд бэлэн байна.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын иргэн татвар төлөгчийн цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлого, хөрөнгийн орлого, хөрөнгө борлуулсан болон шилжүүлсний орлого, үйл ажиллагааны орлого, шууд бус орлого болон иргэний бусад орлогод албан татвар ногдуулах хувь, хэмжээг бууруулах зорилготой.

Хуулийн төсөл таван зүйлтэй бөгөөд нэгдүгээр зүйлд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан Монгол Улсын иргэний төлөх албан татварын хувь хэмжээтэй холбоотой өөрчлөлтийг, хоёрдугаар зүйлд хуулийн зарим зүйлийн хэсэг, заалтуудад дурдагдсан эшлэлийн өөрчлөлт, гуравдугаар зүйлд хуулийн зарим зүйлийн хэсэг, заалтуудад дурдагдсан эшлэлийг хассан өөрчлөлт, дөрөвдүгээр зүйлд хуулийн зарим зүйлийн хэсэг,

заалтыг хүчингүй болгосон өөрчлөлт, тавдугаар зүйлд хуулийн дагаж мөрдөх хугацааг тус тус заасан.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэдийн бодит орлого нэмэгдэж, сүүдрийн эдийн засаг хумигдаж, иргэд залуучуудын хөдөлмөрийн идэвх сэргэж, ажилчдын цалин хөлс өсөх боломж нээгдэж, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтад эерэг нөлөө үзүүлж, татвар төлөгчдийн хүрээ, бааз тэлж, иргэдийн хувиараа бизнес эрхлэх сонирхол дээшилж, хөрөнгийн зах зээлд оролцох идэвх, оролцоо сайжирна.

Энэ хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн ба бусад хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсэхгүй.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ